Stockholms läns sjukvårdsområde
Närsjukvårdsdirektören

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2025-04-30

SLSO 2025-1650
DNR 4.1 - 86558/2024

Yttrande över Remiss från Socialstyrelsen avseende förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om säkerhet vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid rättspsykiatrisk undersökning

Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har av regionledningskontoret för Region Stockholms räkning getts möjlighet att avge yttrande över Remiss från Socialstyrelsen avseende förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om säkerhet vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid rättspsykiatrisk undersökning.

Ärendet

Socialstyrelsen har genomfört en egeninitierad översyn av föreskrifter om säkerhet vid sjukvårdsinrättningar som ger psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning, SOSFS 2006:9. Socialstyrelsens remitterar nu ett förslag till ny föreskrift och föreslår att SOSFS 2006:9 upphör när den nya föreskriften träder i kraft.

Den tidigare utgivna Säkerhetshandboken som korresponderade med tidigare föreskrift kommer att utgå. Rutiner för vissa tvångsåtgärder kommer att regleras i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS2022:62) om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård varför remissen även innehåller föreskrift om ändring i HSLF-FS 2022:62. Eftersom det bemyndigande Socialstyrelsen tidigare haft att meddela föreskrifter om hur anmälningsskyldigheten ska fullgöras när det gäller både anmälan om vårdskada enligt lex Maria och brister i säkerheten har förts över till IVO sedan 2013 kommer bestämmelserna som rör detta i SOSFS 2006:9 inte att föras över till den nya föreskriften.

IVO arbetar för närvarande med att ta fram nya föreskrifter för anmälningsförfarandet.
Socialstyrelsen har möjlighet att meddela föreskrifter om den utredningsskyldighet som åligger verksamheterna vid händelser som medfört eller hade kunnat medföra en annan allvarlig skada till följd av säkerhetsbrister samt föreskrifter om information till patienter och även till personal som berörs av en sådan händelse varför den nya föreskriften reglerar detta.

Förvaltningens motivering och yttrande

SLSO har tagit del av Socialstyrelsens förslag till nya föreskrifter och allmänna råd om säkerhet, förslag till föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF-FS 2022:62) om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt tillhörande konsekvensutredning.

Förvaltningen anser att förslagen är tydliga och genomarbetade. Konsekvensutredningen innehåller en förtjänstfull genomgång av både aktuellt rättsläge och konsekvenser av de föreslagna förändringarna. Både förändringar och bakgrunden till dessa är detaljerat beskrivna och ter sig väl motiverade. Dessutom finns under relevanta delar sammanfattningar av de diskussioner som förevarit med representanter för psykiatriska verksamheter och externa aktörer. Konsekvensutredningen innehåller också en genomgång av ekonomiska konsekvenser som i sin uppställning även utgör en sammanfattning av vilka åtgärder kliniska verksamheter bör arbeta med då de nya föreskrifterna träder i kraft.

SLSO väljer att här ge några synpunkter på valda delar av innehållet.

I Konsekvensutredningen, sid 36, föreslås att vårdgivaren ska ansvara för att det finns rutiner om patienter som brottsoffer. Förvaltningen delar uppfattningen att det är viktigt ur ett patientsäkerhetsperspektiv, men vill problematisera att detta enbart gäller för verksamheter som bedriver psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård, och inte för all hälso- och sjukvård. Det förmedlar ett signalvärde om att verksamheter som bedriver vård enligt LPT och LRV innebär större risker för utsatthet och ska betraktas annorlunda jämför med andra sjukvårdsverksamheter.
I jämförelse torde frågan kunna betraktas på samma sätt som Socialstyrelsens resonemang om att inte införa ett krav på rutiner gällande hot och våld mot hälso- och sjukvårdspersonal, sid 37, då de inte är unika för tvångsvårdsverksamheter.

I Konsekvensutredningen, sid 46, konstaterar Socialstyrelsen att det generellt när det gäller frågor om lokalers utformning och inredning finns behov av ett nationellt kunskapsstöd. Förvaltningen vill betona vikten av att ett sådant arbete kommer till stånd och samtycker till Socialstyrelsens ställningstagande att det inte ryms i nuvarande föreskriftsarbete.

Socialstyrelsen konstaterar på sid 67 i Konsekvensutredningen att frågan om drogtester av personal i samband med säkerhetskontroller är komplex. Diskussionen i texten rör både drogtester under pågående anställning och drogtester i samband med nyrekrytering. Frågeställningarna är ibland aktuella inom verksamheter och skulle med fördel behöva belysas juridiskt i ett samlat nationellt sammanhang för att ge verksamheter vägledning i hanterandet av de situationer där frågan om drogtestning väcks både ur arbetstagares synvinkel men även, och inte minst, ur ett patientsäkerhetsperspektiv.

Gällande Konsekvensutredningens förslag om kriterier för placering av patienter, sid 87, vill förvaltningen problematisera kring det nytillkomna begreppet risken att patienten ”begår ett allvarligt brott”. I rättsväsendets praxis är upp till utdömande domstol att avgöra vad som innefattas i begreppet brottslighet och inte vårdande hälso- och sjukvårdsverksamheter. Det framgår även av angiven referens för hur begreppet ”allvarlig brottslighet” ska tolkas, prop 1990/91:54, s. 534, som hänvisar till 31 kap 3 § Brottsbalken. Det blir därför en förändring i praxis, där de rättspsykiatriska verksamheternas riskbedömningar utgår från den

värdering av brottslighet som rättsvårdande myndigheter gjort. Frågan blir därför komplex för patienter som vårdas enligt LPT och därför inte genomgått rättslig prövning.
Därtill vill förvaltningen lyfta att föreslagets definition ”allvarligt brott” inte används inom den rättspsykiatriska terminologin idag. De termer som används i dagsläget är ”återfall i brottslighet som är av allvarligt slag” i LRV och ”återfall i brottslighet” som anges i HSLF-FS 2022:62. En möjlighet i den aktuella föreskriften skulle kunna vara att använda ”brott som är av allvarligt slag” utifrån tidigare praxis.

I förslaget till övergångsbestämmelser som finns i Konsekvensutredningen, sid 160, föreslås att beslut om placering i viss säkerhetsklass som fattats enligt SOSFS 2006:9 skall gälla en månad efter att de nya säkerhetsföreskrifterna trätt i kraft. Denna tid bedöms kunna vara alltför knapp för att nya bedömningar och påföljande placeringsbeslut och dokumentation skall kunna ske med tanke på det relativt stora patientantal som vårdas vid flera av de större verksamheterna.
Förvaltningen vill lyfta att de nya bedömningarna gällande placeringsbehov kommer att ta avsevärd tid i anspråk varför tidsramen för övergångsreglerna föreslås vara längre än en månads tid. Ur ett patientsäkerhetsperspektiv uppfattar förvaltningen att det innebär mindre risker med en längre övergångsperiod för att säkerställa genomtänkta och kvalificerade bedömningar, jämfört med att förskjuta och ställa in andra vårdaktiviteter för att hinna genomföra och dokumentera placeringsbedömningarna inom en snäv tidsram.

Med ovanstående synpunkter väljer förvaltningen att instämma med de av Socialstyrelsen föreslagna förändringarna i föreskrifterna.
Förvaltningen tackar för möjligheten att genom denna remiss komma med synpunkter och att även haft möjlighet att delta med synpunkter under utredningsarbetets gång.

Förslag till beslut
Nämnden för Stockholms läns sjukvårdsområde föreslås besluta

att avge yttrande Remiss från Socialstyrelsen avseende förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om säkerhet vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid rättspsykiatrisk undersökning enligt tjänsteutlåtandet.

Maria Ohlson Andersson
Närsjukvårdsdirektör

Kaj Forslund
Bitr. Verksamhetsområdeschef
Psykiatri och Habilitering